

การละเมิดหลักความร่วมมือในข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ในช่วงการรัฐประหาร พ.ศ.2557

Violating a Maxim in Political News of Newspapers in 2014 Thailand's Coup

วารากรณ์ แก้วก๊าด (Waraporn Kaewklad)* ดร.ปัทมา พัฒน์พงษ์ (Dr.Pattama Patpong)**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุการละเมิดหลักความร่วมมือ และเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยม และหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้การละเมิดหลักความร่วมมือ (Violating of a maxim) ของ Grice (1975) งานวิจัยนี้รวบรวมพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (หนังสือพิมพ์ประชาชนนิยม) และหนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ (หนังสือพิมพ์คุณภาพ) โดยเก็บข้อมูลพาดหัวข่าวช่วงการประกาศรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ถึง 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 ผลการวิเคราะห์พบว่าลักษณะการนำเสนอพาดหัวข่าวมีการละเมิดหลักการ 4 หลักการ ได้แก่ (1) การละเมิดหลักคุณภาพ คือการใช้คำที่มีความรุนแรง หรือการกล่าวเกินความจริง (2) การละเมิดหลักปริมาณ คือการใช้คำซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลเกินความจำเป็น (3) การละเมิดหลักตรงประเด็น คือการใช้คำสแลง หรือการใช้คำไม่ตรงรูปภาษา (4) การละเมิดหลักวิธีการเขียน คือการใช้คำสร้างใหม่ หรือการใช้สำนวน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภทมีการนำเสนอพาดหัวข่าวไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การละเมิดหลักคุณภาพพบมากที่สุด รองลงมาเป็นการละเมิดหลักวิธีการเขียน การละเมิดหลักตรงประเด็น และการละเมิดหลักปริมาณ ตามลำดับ

ABSTRACT

The purpose of this study were to identify violating of a maxim and to compare the characteristics of the political headlines between popular newspapers and quality newspapers by applying Grice's theory of violating of a maxim (1975). The data was collected from the headlines of four Thai newspapers—Thairath and Dailynews, as popular newspapers, Matichon and Siamrath, as quality newspapers. They were published during Thailand's coup 22nd May 2014 to 22nd May 2015. The result of this analysis revealed that there were 4 violations of a maxim; (1) Violating the maxim of quality by using violent words or exaggeration (2) Violating the maxim of quantity by using reduplicative words that gave more information than required, (3) Violating the maxim of relevance by using slang words in reporting the headlines, and (4) Violating the maxim of writing by making new words or using idiom in the headlines. In the case of violating the maxim of relevance and violating the maxim of writing, readers need to have background knowledge of Thai slang words and Thai idioms in order to interpret the phrases. The statistics result indicates that the popular newspapers and the quality newspapers were employing the same violations of the maxim for the headlines. The most used violation of the maxim is violating the maxim of quality, followed by violating the maxim of writing, violating the maxim of relevance and violating the maxim of quantity, respectively.

คำสำคัญ : หลักการความร่วมมือ หนังสือพิมพ์ การเมือง

Keywords : Co-operative Principle, Newspapers, Politics

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อหนึ่งที่ถูกตั้งข้อสังเกตถึงการนำเสนอข่าวการเมืองในช่วงก่อนการประกาศรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เนื่องจากการใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มีลักษณะที่สื่อความรุนแรง เร้าใจ หรือความหมายนัยแฝงจากบริบทข่าว โดยการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างสีสัน และดึงดูดความสนใจของผู้อ่านข่าว หากมองหลักการรายงานข่าวแล้วเป็นที่ทราบกันดีว่าการนำเสนอข่าวจำเป็นต้องมีความตรงไปตรงมา และเป็นกลาง เพื่อเสนอข้อเท็จจริงของสถานการณ์ข่าวนั้น ๆ (กิตติมา, 2557) แต่จากลักษณะการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่กล่าวข้างต้นพบว่า การใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์อาจมีการบิดเบือน หรือทำให้ผู้อ่านเข้าใจคลาดเคลื่อน ไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงถูกตั้งคำถามว่าการนำเสนอข่าวที่ใช้ภาษาที่สื่อความรุนแรง ภาษาที่สื่อความหมายเกินความจริงนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสื่อข่าวได้อย่างตรงไปตรงมา หรือเป็นกลางหรือไม่ หลังการประกาศรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ สืบเนื่องมาจากการออกประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 18/2557 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2557 เรื่องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ โดยสาระสำคัญของประกาศฉบับนี้ คือ การกำหนดข้อวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และการเสนอข่าวที่ก่อให้เกิดความสับสนหรือชักชวนให้เกิดการต่อต้านบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ จากการออกประกาศดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อข่าวสามารถโน้มน้าวผู้รับข่าวสารให้เกิดทัศนคติ หรือความคิดที่แตกต่างกันไปได้ ดังนั้นประกาศดังกล่าวอาจจะส่งผลให้การใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้หนังสือพิมพ์ถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลที่สามารถโน้มน้าวผู้อ่านได้ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย โดยไม่พึ่งพาสัญญาณโทรทัศน์ สัญญาณโทรศัพท์ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังที่ มาลี (2556) เสนอไว้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมนับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางที่รายงานข่าวแก่ประชาชน เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ได้รับการตีพิมพ์ และเผยแพร่เป็นวงกว้าง ดังนั้น การอ่านหนังสือพิมพ์มากเท่าใด โอกาสที่ผู้อ่านจะได้รับอิทธิพลทางความคิดทัศนคติ และประโยชน์ก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

หนังสือพิมพ์มีโครงสร้างพื้นฐาน 4 ส่วน อาทิ ส่วนพาดหัวข่าว (Headline) ส่วนความนำ หรือวรรคนำ (Lead) ส่วนเชื่อม (Bridge) ส่วนเนื้อข่าว (Body) แต่ส่วนที่ปรากฏให้ผู้อ่านข่าวเห็นเป็นส่วนแรก คือส่วนพาดหัวข่าว เพราะส่วนพาดหัวข่าวเป็นการเสนอใจความสำคัญของเนื้อข่าว โดยใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และอยู่ในคอลัมน์ที่ใหญ่ที่สุด ดังที่กล่าวมาส่วนพาดหัวข่าวจึงถือเป็นส่วนที่โดดเด่นที่สุดของหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีการกำหนดเกณฑ์เพื่อจำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ไว้หลายเกณฑ์ โดยในงานวิจัยนี้จะนำการจำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ตามเนื้อหาเป็นหลักในการศึกษา เนื่องจาก การจำแนกประเภทตามเนื้อหาของข่าวทำให้เนื้อหาและลักษณะการใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวแตกต่างกัน ซึ่งประเภทของหนังสือพิมพ์แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังที่ มาลี (2556) กล่าวถึงการจำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์ประชาชนนิยม (popular newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญต่อการเสนอข่าวที่สาระค่อนข้างเบาในลีลาการใช้ภาษาเขียนที่ตื้นตื้น เร้าใจหวาดเสียว สะเทือนอารมณ์ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านข่าว ขณะที่ หนังสือพิมพ์คุณภาพ (quality newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญในการรายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีสาระค่อนข้างหนัก ไม่ให้ความสำคัญต่อการสัมผัสความรู้สึกด้านอารมณ์ของผู้อ่าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวการเมืองในส่วนของพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ที่ถูกตีพิมพ์หลังจากการประกาศรัฐประหารตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ถึง วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในหลายด้าน อาทิ การออกประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ การต่อต้านทางการเมือง การปฏิรูปในด้านต่าง ๆ การเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และการยกเลิกกฏอัยการศึก เพื่อหาคำตอบว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวมีการใช้ภาษาสื่อความหมายได้ตรงไปตรงมาและมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพื่อให้ผู้อ่านรู้เท่าทันสื่อ และมีวิจารณ์ญาณในการกลั่นกรองสื่อมากขึ้น

จากการศึกษาข้อมูล และงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภาษาพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ พบว่ามีการศึกษาทั้งในด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และด้านอื่น ๆ การศึกษาการนำเสนอพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้พบว่า มีผู้สนใจศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ผลงานของพรพิไล (2529) เรื่อง การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเข้าใจความหมายพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ ที่มุ่งเน้นการศึกษาการเข้าใจความหมายของภาษาพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 100 คน ผลการศึกษาพบว่าผู้อ่านมีความผิดพลาดในการเข้าใจความหมายในการใช้ภาษาระดับคำ ประโยค และความหมายในการละคำและวลีในประโยคมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีความผิดพลาดในการเข้าใจความหมายแฝง ความหมายสแลง ความหมายของสำนวน การใช้คำศัพท์เฉพาะ ความหมายจากบริบท และงานวิจัยของ พิมลศิริ (2542) เรื่อง ภาษาในการพาดหัวข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยพบการแสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจจากกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การพาดหัวข่าวมีการใช้ภาษาเขียนที่รุนแรง (2) การพาดหัวข่าวประเด็นไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว และการศึกษาของ กิติมา (2557) เรื่อง ตัวบ่งชี้ข้อผิดพลาดในภาษาข่าว โดยมุ่งศึกษาลักษณะทางภาษาที่ใช้ตัวบ่งชี้ข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวใน 3 สื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และ โทรทัศน์ ผลการศึกษาพบตัวบ่งชี้ข้อผิดพลาดในการรายงานข่าว 4 ประเภท ได้แก่ 1) คำกริยาแฝงแสดงอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็นคำกริยาแฝงที่แสดงอารมณ์เกี่ยวกับการกล่าวถ้อยคำ และคำกริยาแฝงที่แสดงอารมณ์เกี่ยวกับการกระทำ [+อารมณ์] และ [+เกินจริง] 2) กริยาที่แสดงความรู้สึก และการประเมินค่า [+รุนแรง] และ [+อารมณ์] 3) คำกริยาแสดงคุณลักษณะ [+อารมณ์] [+แรง] และ [+เกินจริง] และ 4) คำวิเศษณ์แสดงคุณลักษณะ [+อารมณ์] [+แรง] และ [+เกินจริง] ซึ่งพบว่าหนังสือพิมพ์มีการใช้ข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวมากที่สุดจากสื่อ 3 ประเภท ผู้วิจัยเสนอว่าการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของสื่อในการสอดแทรกแต่งเติมสีสัน เพื่อเรียกรายการ และเสริมความรุนแรงให้แก่เหตุการณ์ เพื่ออรรถรสในการนำเสนอข่าว จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์มีผู้สนใจศึกษาในหลากหลายสาขา และหลากหลายวัตถุประสงค์ด้วยกัน แต่ในการศึกษาในมุมมองที่เป็นภาษาศาสตร์นั้นค่อนข้างมีน้อย นอกจากนี้การนำแนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์พบว่ามีไม่มากนัก

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ร่วมกับหลักการเขียนพาดหัวข่าวในการวิเคราะห์สื่อที่เป็นสื่อสารทางเดียว แนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือ (Co-operative principle) Grice (1975) ได้เสนอว่า “จงมีส่วนในการช่วยให้ดีที่สุดในสิ่งที่ต้องการ ในขณะที่มีการสนทนา โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือทิศทางของการแลกเปลี่ยนบทสนทนาที่ตนเองมีส่วนร่วมอยู่” หลักการความร่วมมือเสนอขึ้นเพื่อพยายามอธิบายถึงการสนทนาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหลักที่ผู้พูดและผู้ฟังควรคำนึงถึงในการสนทนาเพื่อสื่อความเข้าใจที่ตรงกัน การพิจารณาว่าถ้อยคำนั้นเหมาะสมหรือไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในสังคมที่ผู้พูดและผู้ฟังอยู่เป็นพื้นฐาน การเสนอแนวคิดหลักการความร่วมมือ (Co-operative Principle) จึง ไม่ได้มุ่งศึกษาเพียงไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว เนื่องจาก

การศึกษาเพียงมุมมองด้านไวยากรณ์อย่างเดียวนั้นอาจจะยังไม่เพียงพอต่อการศึกษาการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน การสนทนาในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม หากผู้พูดปฏิบัติตามหลักการสนทนาแล้ว สถานการณ์ในการสนทนาจะสามารถบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างรวดเร็วและสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมา โดยไม่ต้องให้ผู้ฟังตีความหมายเพิ่มเติม แต่ในความเป็นจริงบ่อยครั้งที่ผู้พูดอาจจะเลือกกล่าวถ้อยคำที่ไม่เป็นไปตามหลักการสนทนา เพราะอาจจะมีความต้องการให้ผู้ฟังตีความหมายเพิ่มเติม หรือมีเจตนาอื่น ๆ อาทิ การประชด การขอร้อง ดังนั้น การสนทนาที่ไม่ปฏิบัติตามหลักการก็ยังสามารถทำให้การสนทนาบรรลุจุดประสงค์ได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ผู้ฟังต้องตีความหมายเพิ่มเติมจากถ้อยคำของผู้พูด โดย Grice (1975) ได้แบ่งการไม่ปฏิบัติตามหลักการสนทนาออกเป็น 4 ประเภท แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหลักการความร่วมมือประเภทการละเมิดหลัก (Violating of a maxim) เพื่อใช้วิเคราะห์ภาษาที่ใช้พูดหว่านข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ เพราะการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์มีลักษณะที่เร้าใจ สร้างสีสัน หรือเกินความจริง การใช้แนวคิดการละเมิดหลักความร่วมมือ (Violating of a maxim) จึงมีความเหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสื่อที่เป็นการสื่อสารทางเดียว โดยการละเมิดหลัก (Violating of a maxim) คือ การไม่ปฏิบัติตามหลักที่ผู้พูดตั้งใจให้เกิดการเข้าใจผิด หรืออาจจะเรียกว่าเป็นการโกหก Grice (1975) ได้กำหนดหลักความร่วมมือในการสนทนา (Co-operative Principle: CP) ที่ประกอบด้วย 4 หลัก หรือหลักการสนทนา (Conversational Maxims) และหลักการย่อย (อ้างถึงใน Levinson, 1983) ซึ่งเป็นหลักการความร่วมมือในการสนทนาที่เป็นพื้นฐานของการบรรลุจุดประสงค์ในการสนทนา ดังนี้

1. หลักคุณภาพ (The Maxim of Quality) คือ การพยายามมีส่วนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่จำเป็น มีสาระสำคัญว่าอย่าพูดในสิ่งที่รู้ว่าไม่จริง หรืออย่าพูดในสิ่งที่มีหลักฐานไม่เพียงพอ
2. หลักปริมาณ (The Maxim of Quantity) คือ การให้สาระเท่าที่จำเป็น พอเหมาะกับวัตถุประสงค์ของการสนทนานั้น ๆ หรืออย่าให้สาระมากจนเกินความจำเป็นในการสนทนานั้น ๆ
3. หลักตรงประเด็น (The Maxim of Relevance) คือ การพูดเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้อง หรือสัมพันธ์กับการสนทนานั้น ๆ
4. หลักวิธีพูด (The Maxim of Manner) คือ จงพูดให้ชัดเจน กล่าวคือ หลีกเลี่ยงคำ สำนวนที่คลุมเครือ หลีกเลี่ยงความกำกวม พูดให้กระชับ พูดให้เป็นลำดับขั้นตอน

นอกจากการใช้แนวคิดหลักการความร่วมมือ (Co-operative Principle) ในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยยังนำหลักการเขียนพาดหัวข่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย เนื่องจาก ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้เป็นสื่อสาธารณะ การนำแนวคิดทางจิตวิทยาปฏิบัติศาสตร์เพียงอย่างเดียวอาจจะยังไม่เพียงพอ ในด้านหลักการเขียนพาดหัวข่าว นอกจากควรคำนึงถึงการใช้คำที่สั้น และกระชับมากที่สุด เพื่อการสรุปประเด็นข่าวที่สำคัญแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการพาดหัวข่าวที่ไม่สร้างความสับสนแก่ผู้อ่าน ดังนั้นผู้สื่อข่าวควรให้ความสำคัญแก่หลักการเขียนพาดหัวข่าว ดังที่ นรินทร์ (2549) ได้นำเสนอหลักทั่วไปของการเขียนพาดหัวข่าว ดังนี้

1. สรุปใจความสำคัญที่สุด หรือพาดหัวข่าวด้วยประเด็นสำคัญ
2. ใช้คำให้กระชับ ชัดเจน ตรงความหมาย และแสดงถึงเจตนาที่ดี การพาดหัวข่าว หากคำใดในข้อความที่ใช้พาดหัวข่าวสามารถตัดออกได้ ก็ควรตัดออก
3. ความชัดเจน และเข้าใจได้ทันที พาดหัวข่าวควรเขียนให้เกิดความน่าสนใจ และเข้าใจง่าย
4. ไม่พาดโพนเกินความจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด

จากหลักการเขียนพาดหัวข่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ข้อควรคำนึงในการเขียนพาดหัวข่าวมีความใกล้เคียงกับหลักการความร่วมมือในการสนทนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงประยุกต์เกณฑ์การวิเคราะห์การละเมิดหลักการความร่วมมือทั้ง 4

หลักการให้มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์การใช้ภาษาในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ โดยอิงจากหลักการความร่วมมือของ Grice (1975) และหลักการเขียนพาดหัวข่าว ดังนี้

1. การละเมิดหลักคุณภาพ (violating the maxim of quality) คือ การนำเสนอพาดหัวข่าวโดยใช้คำ หรือวลีที่สื่อความรุนแรง หรือสื่อความหมายเกินความจริง
2. การละเมิดหลักปริมาณ (violating the maxim of quantity) คือ การเสนอพาดหัวข่าวที่ให้ข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น หรือน้อยเกินความจำเป็น หรือใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนกันในการนำเสนอพาดหัวข่าว
3. การละเมิดหลักตรงประเด็น (violating the maxim of relevance) คือ การเสนอพาดหัวข่าวที่ใช้คำที่ไม่สัมพันธ์กับข่าว หรือการสื่อข่าวไม่ตรงประเด็นกับข่าว
4. การละเมิดหลักวิธีการเขียน¹ (violating the maxim of writing) คือ การเสนอพาดหัวข่าวโดยใช้คำ หรือสำนวนที่มีความคลุมเครือในการสื่อความหมายข่าว

การวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอพาดหัวข่าวตามเกณฑ์ข้างต้น เพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้ภาษาในพาดหัวข่าวการเมืองว่าสามารถสื่อความหมายแก่ผู้อ่านได้อย่างตรงไปตรงมา มีการบิดเบือน หรือสื่อความหมายเกินความจริงหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อระบุการละเมิดหลักความร่วมมือในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยม และหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความถี่ของการละเมิดหลักความร่วมมือที่ปรากฏในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยมกับหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ

วิธีการวิจัย

ในการวิเคราะห์การละเมิดหลักความร่วมมือในการใช้ภาษาในพาดหัวข่าวการเมืองในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์จาก www.iqnewsclip.com ซึ่งเป็นบริการกฤตภาคข่าวออนไลน์ (Online News Clipping) ที่เก็บข่าวจากหนังสือพิมพ์ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บข้อมูลหนังสือพิมพ์ 2 ประเภท จำนวน 4 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยม (popular newspapers) โดยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ และหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (quality newspapers) โดยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์มติชน และสยามรัฐ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ถึงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 ปี การเก็บข้อมูลหนังสือพิมพ์มีรูปแบบการนำเสนอพาดหัวข่าวตามลักษณะข้อมูล ดังนี้

1. เลือกพาดหัวข่าว (headline) ที่นำเสนอข่าวด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และการนำเสนอพาดหัวข่าวที่เป็นคอลัมน์ข่าวที่ใหญ่ที่สุดของหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน
2. เลือกข้อมูลพาดหัวข่าวในประเภทข่าวการเมืองที่นำเสนอกิจกรรมความเคลื่อนไหวของนักการเมือง หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง จากการเก็บข้อมูลพาดหัวข่าวดังกล่าวข้างต้น พบว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ 4 ฉบับมีจำนวนทั้งสิ้น 1,361 ข่าว ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดจำนวนข่าวการเมืองที่ปรากฏในแต่ละหนังสือพิมพ์ได้ ดังนี้ หนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยมมีการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองรวมทั้งสิ้น 334 ข่าว

ส่วนหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพมีการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองรวมทั้งสิ้น 1,027 ข่าว ทั้งนี้ การนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ 2 ประเภทมีจำนวนที่แตกต่างกันเป็นผลมาจาก นโยบายของประเภทของหนังสือพิมพ์

¹ การละเมิดหลักวิธีการเขียน (violating the maxim of writing) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ให้ชื่อของหลักการสอดคล้องกับวิธีการนำเสนอพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เป็นภาษาไทยเขียน

เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับแตกต่างกัน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพมุ่งเน้นเสนอข่าวสถานการณ์ทางการเมืองเป็นหลัก (มาลี, 2556) ดังนั้น หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพจึงมีสัดส่วนการนำเสนอข่าวการเมืองมากกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม

หลังจากการคัดเลือก และกำหนดการเก็บข้อมูลตั้งข้างต้นแล้วผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข่าวการเมืองที่อยู่ระดับวลี หรือระดับประโยค เพื่อทำการแยกประเด็นข่าวที่นำเสนอในพาดหัวข่าวว่ามี การนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองใดบ้าง เพราะจากการศึกษาการนำเสนอพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ พบว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวไม่ได้นำเสนอประเด็นข่าวเพียงประเด็นเดียว แต่มีการสอดแทรก หรือนำเสนอเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในหลาย ๆ ประเด็น
2. วิเคราะห์การใช้ภาษาที่มีลักษณะละเมิดหลักความร่วมมือตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละประเด็นข่าวการเมืองที่ได้รับการนำเสนอในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ เพื่อระบุการปรากฏการละเมิดหลักความร่วมมือ
3. เปรียบเทียบความถี่ของการละเมิดหลักความร่วมมือใน 4 หลักการ ระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยมกับ หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพว่ามีการละเมิดหลักความร่วมมือใดมากที่สุด ไปจนน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การละเมิดหลักความร่วมมือในการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมือง ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างของพาดหัวข่าวที่มีลักษณะการใช้ภาษาละเมิดหลักความร่วมมือ โดยแบ่งหัวข้อตามหลักการความร่วมมือ 4 หลักการพร้อมอธิบายถึงการ ใช้ภาษาที่มีการละเมิดหลักความร่วมมือ 2) การเสนอความถี่ในการละเมิดหลักความร่วมมือของหนังสือพิมพ์ 2 ประเภท เพื่อเปรียบเทียบการละเมิดหลักความร่วมมือในการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมือง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การละเมิดหลักความร่วมมือในพาดหัวข่าวการเมือง

การละเมิดหลักความร่วมมือในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ พบว่ามี การละเมิดหลักทั้ง 4 หลักการ โดยการละเมิดหลักในการนำเสนอพาดหัวข่าวนั้นมีลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) การละเมิดหลักคุณภาพ (violating the maxim of quality)

หลักคุณภาพ (The Maxim of Quality) ถือเป็นหลักการพื้นฐานของหลักอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าปกติแล้วเมื่อเกิด สถานการณ์การสื่อสารขึ้นผู้รับสารจะให้ความสำคัญกับความจริงใจในข้อมูลที่ผู้ส่งสารส่งถึงผู้รับสาร ดังที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้อ่านข่าวถึงการเสนอความจริงในการสื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ เพราะผู้อ่านข่าวจะมีความคิด หรือทัศนคติใด ๆ ต่อสถานการณ์ข่าว หรือผู้ตกเป็นข่าวนั้นขึ้นอยู่กับการใช้ภาษาที่สื่อความหมายต่อข่าวที่นำเสนอ

จากการศึกษา พบว่าการละเมิดหลักคุณภาพ (violating the maxim of quality) ในการนำเสนอพาดหัวข่าวมีลักษณะใช้คำ หรือวลีที่รุนแรง และสื่อความหมายเกินความจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) 'ชัชชาติ' จุกจิก 'นิพิฏฐ์' มั่วกล่าวหาเจตนาทรยศต่อคน แรม โบ้สาบานทิ้งการเมือง

(หนังสือพิมพ์มติชน, 31 พ.ค 2557)

ในตัวอย่างที่ (1) การนำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำที่สื่ออารมณ์ (จุก) และการกระทำที่รุนแรง (จุก) ซึ่งการนำเสนอพาดหัวข่าวนี้นี้เป็นการสื่อความหมายที่เกินความจริง เมื่อเทียบกับสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้นจริง จากสถานการณ์จริงเกิดจาก นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ อดีตสมาชิกวุฒิสภาพรรคประชาธิปัตย์แสดงความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กถึงท่าที หรืออาการของนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ หลังจากประกาศรัฐประหารว่ามีอาการหวาดกลัว และมีอาการอ่อนแรง ต่อมานายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ดังกล่าวว่า ตนเองไม่ได้มีอาการอย่างที่นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ กล่าวแต่อย่างใด และยังกล่าวว่าเป็นเรื่องน่าขำที่มีการแสดงความคิดเห็นเช่นนั้นอีกด้วย จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่าการตอบโต้กันระหว่างนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ และนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ เป็นเพียงการตอบโต้กันในลักษณะการแสดงความคิดเห็น และการชี้แจงความจริงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือเฟซบุ๊กเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการทะเลาะ หรือเกิดสถานการณ์ที่รุนแรงแต่อย่างใด

จากการนำเสนอพาดหัวข่าวข้างต้น หากผู้อ่านได้อ่านพาดหัวข่าวแล้วอาจตีความว่ามีการตอบโต้ หรือการแสดงอารมณ์โกรธกร้าว หรือการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ และนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ หรือไม่ เนื่องจาก การนำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำว่า จุก หมายถึง ความรู้สึกโกรธ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และคำว่า จุก หมายถึง การตี ฟัน ชกต่อยกัน หรือการว่าร้ายกันด้วยวาจา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ดังนั้น การสื่อความหมายพาดหัวข่าวเป็นการแสดงอารมณ์ และการแสดงการกระทำที่รุนแรงเกินไปจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เมื่อคำสองคำปรากฏร่วมกันในบริบทข่าวดังกล่าวยิ่งทำให้ความหมายข่าวมีความรุนแรงมากขึ้น และเป็นการสื่อข่าวที่เกินความจริง

2) การละเมิดหลักปริมาณ (violating the maxim of quantity)

หลักปริมาณ (The Maxim of Quantity) ถือเป็นหลักที่สำคัญอีกหลักหนึ่ง การให้ข้อมูลมากเกินไปอาจจะทำให้สิ้นเปลืองเวลา หรืออาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เพราะผู้รับสารอาจจะตีความว่าคนที่ผู้ส่งสารให้ข้อมูลมากนั้นอาจจะมิวัตถุประสงค์อื่นใดในการสื่อสาร จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการละเมิดหลักปริมาณในการนำเสนอพาดหัวข่าวมีลักษณะการให้ข้อมูลมากเกินไปจนเกินความจำเป็น หรือใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนกันในการนำเสนอพาดหัวข่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (2) ล็อกแกนนำพท. 'ปู' ก็โดน ไปเก็บค่ายทหารหลังเข้ารายงานตัวกับ 'คสช.' คุมจนปช.-กบปส. ไว้เซฟ

เสาสัททหาร

(หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 24 พ.ค. 2557)

- (3) โพล์เทอร์มินอล 21 มีอบด้านหลบราชประสงค์ ทหาร-ตร. ระดมคุมเข้มทุกจุด จับกุมยา 71 - อัมหญิงนิร

นาม บิ๊กตูให้เลี้ยงใช้ความรุนแรง

(หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 มิ.ย. 2557)

ในตัวอย่างที่ (2) และ (3) การนำเสนอพาดหัวข่าวเป็นการใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนกัน ดังเช่น ตัวอย่างที่ (2) มีการใช้คำว่า ล็อก เก็บ และ คุม ซึ่งหากตีความหมายคำดังกล่าวโดยทั่วไปแล้วคำทั้ง 3 คำมีความหมายว่า จับกุม หรือ

ควบคุมตัวทำให้ขาดอิสรภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้คำในการนำเสนอพาดหัวข่าวอาจจะดูเหมือนมีความซ้ำซ้อนกันในการสื่อความหมาย แต่เมื่อตีความให้ลึกซึ้งไป โดยการอาศัยบริบท และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความหมายของคำดังกล่าวแล้ว การใช้คำทั้ง 3 คำ มีการสื่อความหมายในลักษณะที่ต้องการให้ผู้อ่านเห็นภาพ และยังแสดงทัศนคติของผู้นำเสนอพาดหัวข่าวผ่านการใช้คำที่มีปัจจัยมาจากผู้ตกเป็นข่าวได้อีกด้วย กล่าวคือ คำว่า *ล็อก* แสดงให้เห็นถึงการจับกุมในลักษณะการใส่กุญแจในการควบคุมตัว หรือการใช้วิธีการรัดตัว เพื่อให้ผู้ตกเป็นข่าวหลบหนีไม่ได้ จากตัวอย่างผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้กับผู้ตกเป็นข่าวที่เป็นแกนนำของพรรคเพื่อไทย ส่วนคำว่า *เก็บ* เป็นการสื่อความหมายว่า นำผู้ตกเป็นข่าวไปไว้ในที่ที่ตีความกลับ และคำนี้มีลักษณะที่สื่อความหมายในทางลบ เพราะเมื่อวิเคราะห์ถึงการใช้คำว่า *เก็บ* ในชีวิตประจำวันนั้นจะสื่อความหมายโดยทั่วไปว่า เก็บรักษา เอาเข้าที่ หรือรวบรวม แต่เมื่อคำว่า *เก็บ* ปรากฏในบริบทข่าวดังกล่าวจะมีลักษณะสื่อความหมายที่อาจจะเกิดการกระทำที่รุนแรง และมีเงื่อนไขได้ โดยผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้กับอดีตนายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) และคำว่า *คุม* สามารถสื่อความหมายตามบริบทข่าวคือการควบคุมตัวผู้ตกเป็นข่าวในลักษณะที่เข้าข่ายกระทำ ความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำนี้กับบุคคลที่ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นใคร แต่เป็นการกล่าวโดยรวมคือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และ คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่ (3) มีการใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนกัน แต่การใช้คำในลักษณะนี้เป็นการแสดงทัศนคติของผู้นำเสนอพาดหัวข่าวที่มีปัจจัยมาจากผู้ตกเป็นข่าว กล่าวคือ ผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำว่า *จับ* ที่สื่อความหมายว่า จับกุม หรือควบคุมตัว และไม่ได้สื่อความรุนแรงต่อผู้ตกเป็นข่าว เนื่องจากผู้ตกเป็นข่าวเป็นหญิงชรา โดยสังเกตจากการใช้นำนามที่แสดงถึงความสุภาพ *คุณ* ขณะที่ ผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำว่า *อุ้ม* ที่สื่อความหมายว่า จับกุม หรือควบคุมตัว ซึ่งก็สื่อความหมายเหมือนกับคำว่า *จับ* แต่การใช้คำว่า *อุ้ม* เป็นการสื่อความหมายไปในทางลบมากกว่าคำว่า *จับ* โดยผู้นำเสนอพาดหัวข่าวใช้คำว่า *อุ้ม* กับ *หญิงนิรนาม* หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่รู้จัก เพราะเมื่อปรากฏในบริบทข่าวอาจจะมีการอนุมานว่าเป็นการจับกุม โดยใช้ความรุนแรง หรือจับกุมอย่างไม่ถูกต้องหรือไม่

3) การละเมิดหลักตรงประเด็น (violating the maxim of relevance)

หลักตรงประเด็น (The Maxim of Relevance) คือการสื่อสารเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้อง หรือสัมพันธ์กับการสถานการณ์การสนทนานั้น ๆ หากผู้ส่งสารคำนึงถึงหลักการนี้จะทำให้ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสารบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร เพราะหากผู้ส่งสารมีการสื่อถึงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสื่อสารนั้น ๆ อาจจะสื่อถึงเจตนาที่จะเบี่ยงเบนความสนใจได้ จากการศึกษา พบว่าการละเมิดหลักตรงประเด็นในพาดหัวข่าวการเมืองมีลักษณะการใช้คำที่มีความหมายไม่ตรงรูปภาษา หรือใช้การอุปมาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอพาดหัวข่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) โหวต *ฟ้าแลบ* ‘คดีข้าว’ ปปช. ฟัน ‘ปู’ มติ 7-0 ผิดอาญาฯ. 157 สั่งอัยการฟ้องศาลหลังคสช. *ไฟเขียว* พา ‘ไปป์’ ท้ายุโรป

(หนังสือพิมพ์มติชน, 18 ก.ค. 2557)

ในตัวอย่างที่ (4) ผู้สื่อข่าวใช้คำที่ไม่สัมพันธ์กับข่าวการเมือง โดยการใช้คำ *ฟ้าแลบ* มีความหมายตามรูปภาษาที่หมายถึง แสงที่เกิดวับขึ้นในท้องฟ้า และ คำว่า *ไฟเขียว* มีความหมายตามรูปภาษาที่หมายถึง สัญญาณไฟจราจรที่แสดงให้รถผ่านไปได้อย่างไร้กีดขวาง การใช้คำดังกล่าวในการนำเสนอพาดหัวข่าวดูเหมือนว่าคำ หรือวลี ไม่สัมพันธ์กับข่าวการเมือง แต่ผู้อ่านก็สามารถตีความหมายของข่าวได้ โดยความรู้พื้นฐานของคำร่วมกับบริบทของข่าวในการช่วย

ตีความหมาย ดังนั้น คำว่า *ฟ้าแลบ* สามารถตีความหมายได้ว่า เร่งด่วน หรือกะทันหัน และเมื่อปรากฏร่วมกับบริบทข่าวจะตีความได้ว่า การประชุมของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เกี่ยวกับการลงความเห็นส่งฟ้องคดีจำนำข้าวของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ขณะที่ คำว่า *ไฟเขียว* สามารถตีความได้ว่า อนุญาต หรือเห็นชอบ และเมื่อปรากฏร่วมกับบริบทข่าวผู้อ่านสามารถตีความได้ว่า คณะรักษาความสงบอนุญาตให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรเดินทางออกนอกประเทศร่วมกับบุตรชายได้ จากพาดหัวข่าวนี้อาจจะแฝงเจตนาของผู้สื่อข่าวว่า การจัดประชุมลงมติของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) อย่างกะทันหันนั้นจงใจจัดขึ้นในขณะเดียวกับที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรต้องการเดินทางออกนอกประเทศ

4) การละเมิดหลักวิธีการเขียน (violating the maxim of writing)

หลักวิธีพูด (The Maxim of Manner) คือ การสื่อสารโดยใช้คำ หรือสำนวนที่สร้างความคลุมเครือในสถานการณ์การสื่อสาร เพราะสำนวนมีลักษณะการกล่าวเพื่อเปรียบเทียบ จึงไม่ได้สื่อความหมายโดยตรงไปตรงมา การสื่อข่าวโดยใช้สำนวนอาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับชื่อหลักการจากหลักวิธีการพูด (The Maxim of Manner) เป็นหลักวิธีการเขียน (The Maxim of Writing) เพื่อให้เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับการนำเสนอพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ จากการศึกษา พบว่าการละเมิดหลักวิธีการเขียนมักใช้การสร้างคำใหม่ที่มีความคลุมเครือในการตีความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) ปปช.ชงยาแรง สั่งทุจริตครอบงำนโยบายประชานิยม

(หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, 5 ก.ค. 2557)

ในตัวอย่างที่ (5) เป็นการสร้างคำใหม่ในการนำเสนอพาดหัวข่าว ซึ่งหากอ่านพาดหัวข่าวโดยรวมแล้ว การนำเสนอพาดหัวข่าวนี้อาจใช้วลีในลักษณะที่กำกวม เพราะเมื่อตีความจากรูปภาษาเดิมความหมายของวลีนี้จะไม่สามารถสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมาแก่ข้อความข่าวเลย นั่นคือ *ชงยาแรง* สามารถแยกความหมาย ได้ดังนี้ คำว่า *ชง* มีความหมายตามรูปภาษาว่า ใช้น้ำร้อนทำให้ละลาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 40) และวลี *ยาแรง* มีความหมายตามรูปภาษาว่า สิ่งที่มีฤทธิ์มากใช้แก้ หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย หากมองความหมายรวมแล้ววลี *ชงยาแรง* มีความหมายตามรูปภาษาว่า การผสมยาที่ออกฤทธิ์แรง เพื่อรักษาอาการของโรคใดโรคหนึ่งให้หายขาด จากพาดหัวข่าวนี้อาจแสดงให้เห็นว่าผู้สื่อข่าวมีเจตนาเปรียบเทียบให้เห็นว่า การทุจริตในการกำหนดนโยบาย หรือการเลือกตั้งของพรรคการเมือง คือ *โรคชนิดหนึ่ง* ส่วนการเสนอข้อกฎหมายที่มีบทลงโทษหนัก คือ *ยารักษาโรค* ดังนั้น เมื่อผู้อ่านข่าวอ่านพาดหัวข่าวนี้อ่าน โดยอาศัยบริบทในการตีความแล้วผู้อ่านก็สามารถตีความหมายได้ว่า การเสนอข้อกฎหมายที่มีบทลงโทษหนักกำหนดขึ้นเพื่อการลดการทุจริตในการร่างนโยบาย และการทุจริตในการเลือกตั้งนั่นเอง

ความถี่ในการละเมิดหลักความร่วมมือของหนังสือพิมพ์ประชานิยม และหนังสือพิมพ์คุณภาพ

จากการศึกษาความถี่ของการละเมิดหลักความร่วมมือในพาดหัวข่าวการเมือง พบว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภทมีการละเมิดหลักไปในแนวทางเดียวกัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชานิยมมีการละเมิดหลักคุณภาพมากที่สุดร้อยละ 30.23 ขณะที่ หนังสือพิมพ์คุณภาพมีการละเมิดหลักคุณภาพมากที่สุดเช่นกันร้อยละ 20.83 รองลงมาลำดับที่ 2

หนังสือพิมพ์ประชาชนมีการละเมิดหลักวิธีการเขียนร้อยละ 13.47 เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์คุณภาพมีการละเมิดหลักวิธีการเขียนร้อยละ 20.15 ลำดับที่ 3 หนังสือพิมพ์ประชาชนมีการละเมิดหลักตรงประเด็นร้อยละ 12.87 เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์คุณภาพมีการละเมิดหลักตรงประเด็นร้อยละ 15.48 และลำดับที่ 4 หนังสือพิมพ์ประชาชนมีการละเมิดหลักปริมาณร้อยละ 8.89 ซึ่งใกล้เคียงกับหนังสือพิมพ์คุณภาพที่มีการละเมิดหลักปริมาณร้อยละ 8.17 ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครั้ง และร้อยละที่ปรากฏการละเมิดหลักความร่วมมือในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ประชาชน และหนังสือพิมพ์คุณภาพ

ประเภทหนังสือพิมพ์ การละเมิดหลัก	จำนวนครั้ง/ ร้อยละ	หนังสือพิมพ์ประชาชน	หนังสือพิมพ์คุณภาพ
การละเมิดหลักคุณภาพ (Violating The Maxim of Quality)	จำนวนครั้ง	101	214
	ร้อยละ	30.23	20.83
การละเมิดหลักปริมาณ (Violating The Maxim of Quantity)	จำนวนครั้ง	30	84
	ร้อยละ	8.98	8.17
การละเมิดหลักตรงประเด็น (Violating The Maxim of Relevance)	จำนวนครั้ง	43	159
	ร้อยละ	12.87	15.48
การละเมิดหลักวิธีเขียน (Violating The Maxim of Writing)	จำนวนครั้ง	45	207
	ร้อยละ	13.47	20.15

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการละเมิดหลักความร่วมมือในการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชน และหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ เพื่อศึกษาว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวมีการใช้ภาษาในลักษณะใดบ้าง และการใช้ภาษาในลักษณะนั้น ๆ สามารถสื่อความหมายต่อเหตุการณ์ข่าวได้ตรงไปตรงมา และมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ และเพื่อเสนอแนวทางในการตีความข่าวให้ผู้อ่านสามารถรู้เท่าทันสื่อ และมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองสื่อมากขึ้น โดยงานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดหลักการความร่วมมือ (Co-operative principle-CP) ซึ่งเป็นหลักที่ควรยึดปฏิบัติในการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารในสถานการณ์นั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับการสื่อข่าวในลักษณะของการสื่อข่าวอย่างตรงไปตรงมา มีความเป็นกลาง และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้รับข่าวสารได้รับข้อมูลข่าวที่เป็นข้อเท็จจริง

จากการศึกษา พบว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ประเภทปรากฏความถี่ในการนำเสนอพาดหัวข่าวที่ สะท้อนหลักการความร่วมมือทั้ง 4 หลักการเหมือนกัน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ประชานิยม และหนังสือพิมพ์คุณภาพมีการ นำเสนอข่าวที่สะท้อนหลักคุณภาพมากที่สุด รองลงมาคือการสะท้อนหลักวิธีการเขียน หลักตรงประเด็น และหลักปริมาณ ตามลำดับ การใช้ภาษาในการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองที่เป็นการสะท้อนหลักความร่วมมือสรุปได้ดังนี้

การสะท้อนหลักคุณภาพในการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองมีการใช้คำ หรือวลีที่สื่ออารมณ์ การกระทำที่รุนแรง และสื่อความเกินความจริง จากการศึกษาข้าง พบว่าการใช้คำ หรือวลีในลักษณะดังกล่าวยังแฝงไปด้วยการสื่ออำนาจของผู้กระทำ (ผู้ตกเป็นข่าว) หรือของผู้ถูกกระทำ (ผู้ตกเป็นข่าว) และแฝงทัศนคติของผู้นำเสนอพาดหัวข่าวร่วมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมลศิริ (2542) ที่ศึกษาเรื่อง *ภาษาในการพาดหัวข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย* พบว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองมีลักษณะการใช้ภาษาเขียนที่รุนแรง ผู้วิจัยเสนอว่า การใช้คำที่สื่ออารมณ์ความรู้สึก หรือการกระทำที่รุนแรงนั้นเป็นการสื่อความข่าวที่เกินความเป็นจริงทั้งสิ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ กิติมา (2557) เรื่อง *ตัวบ่งชี้ข้อดีวิสัยในภาษาข่าว* พบว่าหนังสือพิมพ์มีการใช้คำกริยาในลักษณะการแสดงความรุนแรง ความรุนแรง และเกินจริง มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกรรายงานข่าวของสื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยเสนอว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของสื่อในการสอดแทรกแต่งเติมสีสัน เพื่อเรียกรวมใจ และเสริมความรุนแรงให้แก่เหตุการณ์ เพื่ออรรถรสในการนำเสนอพาดหัวข่าว การอ่านข่าวที่มีลักษณะการสะท้อนหลักคุณภาพนี้ ผู้อ่านข่าวจำเป็นต้องมีความรู้ความรู้อันฐานเกี่ยวกับสถานการณ์ข่าวที่เป็นข้อเท็จจริง เพราะการนำเสนอพาดหัวข่าวมีลักษณะที่สื่อความเกินจริง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้นจริง

การสะท้อนหลักวิธีการเขียนมีการใช้คำสร้างใหม่ และสำนวนในการนำเสนอพาดหัวข่าว ซึ่งการสร้างคำใหม่ใช้กลวิธีการเปลี่ยนคำ หรือใช้คำตรงข้าม เพื่อแฝงความหมายในการประชด การใช้คำในลักษณะนี้ไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างตรงไปตรงมา แต่เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการตีความ หรือการเปรียบเทียบ โดยการใช้อย่างนี้เป็นการใช้ประโยชน์จากคำไม่กี่คำ เพื่อสื่อความหมายที่กว้างออกไป ดังนั้น ผู้สื่อข่าวจึงไม่จำเป็นต้องนำเสนอข่าวที่ใช้คำจำนวนมาก การใช้สำนวนในการนำเสนอพาดหัวข่าว ในงานวิจัยนี้ พบว่าสำนวนที่ได้รับการนำเสนอพาดหัวข่าวทั้งหมดมาจากคำกล่าว หรือบทสัมภาษณ์ของผู้ตกเป็นข่าว เนื่องจาก สำนวนที่ผู้ตกเป็นข่าวกล่าวนั้นมีความโดดเด่นในการสื่อสาร การอ่านข่าวที่ใช้สำนวนจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานของสำนวนไทยร่วมกับบริบทข่าวในการตีความด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิไล (2529) ที่ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเข้าใจความหมายหัวข่าวนิตยสาร* โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจผิดพลาด เมื่อการนำเสนอพาดหัวข่าวมีการใช้สำนวนที่ต้องตีความหมายนัยแฝง เพราะสำนวนที่ใช้นำเสนอข่าวไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างตรงไปตรงมา

ในส่วนการสะท้อนหลักตรงประเด็นมีลักษณะการใช้คำ หรือวลีที่ไม่เกี่ยวข้องกับข่าวการเมือง โดยนำคำที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเดิม หรือการอุปมา การนำเสนอพาดหัวข่าวในลักษณะนี้ พบว่ามีลักษณะเด่นในการแสดงภาพพจน์ให้เห็นถึงลักษณะเด่นของคำ หรือวลีนั้น ๆ ต่อสถานการณ์ข่าว ดังนั้น การตีความข่าวอาจจะทำให้ผู้อ่านข่าวเกิดความเข้าใจผิดพลาดได้ จากการวิเคราะห์ พบว่าการตีความข่าวในลักษณะนี้ ผู้อ่านต้องอาศัยบริบทของข่าวในการทำความเข้าใจ เพราะคำลักษณะนี้อาจจะมีความหมายเปลี่ยนไปเมื่อปรากฏในบริบทข่าวที่แตกต่างกัน การใช้ภาษาในลักษณะนี้จะคล้ายกับการใช้ภาษาในการสะท้อนหลักวิธีการเขียน แต่แตกต่างกันตรงที่การสะท้อนหลักวิธีการเขียนจะเป็นการสร้างคำใหม่ หรือการใช้สำนวนในการนำเสนอพาดหัวข่าว

ในขณะที่ การละเมิดหลักปริมาณมีการใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อน ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำที่สื่ออารมณ์ด้วยการแสดงอาการ การนำเสนอพาดหัวข่าวในลักษณะนี้ พบว่าผู้สื่อข่าวมีการใช้คำที่สื่อความหมายใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกันในการนำเสนอพาดหัวข่าว ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านข่าวได้รับข้อมูลข่าวเกินความจำเป็น และการรับข่าวที่มากเกินไปเกินความจำเป็นอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดต่อข่าวได้ การนำเสนอพาดหัวข่าวในลักษณะนี้ หากผู้สื่อข่าวเลือกใช้คำใดคำหนึ่งในการนำเสนอพาดหัวข่าวเพียงคำเดียว ผู้อ่านข่าวก็สามารถรับข้อมูลข่าวได้เพียงพอ และเข้าใจตรงตามเจตนาของผู้สื่อข่าวได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนในการนำเสนอพาดหัวข่าวในงานวิจัยนี้ใช้เพื่อ 2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) ผู้นำเสนอพาดหัวข่าวต้องการแสดงความเข้มข้นของสถานการณ์ข่าว หรือเพื่อเน้นความเด่นของสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้น (2) ผู้นำเสนอพาดหัวข่าวมีการแฝงทัศนคติต่อผู้ตกเป็นข่าว ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการใช้คำที่มีความหมายซ้ำซ้อนนี้เป็นการเน้นการกระทำของผู้กระทำ หรือผู้ถูกกระทำได้ โดยสังเกตจากการใช้คำที่สื่อความหมายแฝงในลักษณะใดนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานะของผู้ตกเป็นข่าว

จากการศึกษาการใช้ภาษาในพาดหัวข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ 2 ประเภทสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านนโยบายที่กำหนดลักษณะภาษาในการนำเสนอเนื้อหาของข่าวในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ตามนโยบายของหนังสือพิมพ์คุณภาพให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาที่สื่อความหมาย และให้สาระมากกว่าหนังสือพิมพ์ประชานิยม แต่จากการศึกษาพบว่า การนำเสนอพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์คุณภาพมีการใช้ภาษาที่ไม่แตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ประชานิยม ดังแสดงให้เห็นถึงการละเมิดหลักคุณภาพที่เกิดขึ้นในการนำเสนอพาดหัวข่าวมากที่สุดทั้งในหนังสือพิมพ์ประชานิยม และหนังสือพิมพ์คุณภาพ ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำที่รุนแรง สื่ออารมณ์ และเป็น การสื่อความเกินจริง ซึ่งการนำเสนอพาดหัวข่าวที่มีลักษณะไม่ตรงไปตรงมานั้นอาจจะเป็นการชี้แนะให้ผู้อ่านข่าวเกิดความสับสน หรือได้รับข้อเท็จจริงที่บิดเบือนไป ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์แสดงให้เห็นว่าผู้อ่านข่าวจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการตีความหมายที่แฝงในข่าว และรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการพิจารณาข่าวในหลายแง่มุมร่วมกับข้อเท็จจริงของสถานการณ์ข่าว เพื่อให้การรับสื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ถึงแม้ว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองมีการละเมิดหลักความร่วมมือในการนำเสนอพาดหัวข่าวก็ตาม แต่การใช้ภาษาที่ละเมิดหลักความร่วมมือนั้นก็ยังสามารถทำให้การสื่อสารข่าวนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ได้เช่นกัน ดังที่ Grice (1975) เสนอว่า เมื่อผู้ส่งสารเลือกที่จะไม่ปฏิบัติตามหลักการสนทนาอาจจะต้องการให้ผู้ฟังมีการตีความหมายเพิ่มเติม หรือมีจุดประสงค์อื่นใดเพื่อต้องการบรรลุจุดประสงค์ในการสื่อสารเช่นกัน จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอพาดหัวข่าวการเมืองเป็นการสื่อเจตนาต่อข่าวของผู้สื่อข่าวผ่านการนำเสนอพาดหัวข่าวนั้น ๆ เพียงแต่การตีความข่าวนั้นอาจจะต้องอาศัยบริบททางภาษา และความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกัน จึงจะสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้สื่อข่าวเสนอได้

เอกสารอ้างอิง

กิติมา อินทร์พรชัย. ตัวบ่งชี้อัตวิสัยในภาษาข่าว. ใน อมรา ประสิทธิ์สินธุ์ (บรรณาธิการ). ภาษากับอำนาจ: บทความ

จากการประชุมวิชาการ.. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2557. หน้า 142 – 165.

นรินทร์ นำเจริญ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2549.

พรพิไล ศรีอำพันธุ์. การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเข้าใจความหมายหัวข่าวหนังสือพิมพ์ [วิทยานิพนธ์

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ;

2529.

พิมลศิริ ธนอมศักดิ์. ภาษาในพาดหัวข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคลลินิวส์ และมติชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์]. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง; 2542.

มาลี บุญศิริพันธ์. วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญาและแนวคิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2556.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์; 2554.

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สามลดา; 2552.

Grice P. Logic and conversation. In: Cole P, Morgan J. Syntax and semantics. 3: Speech acts. New York: Academic Press; 1975. pp. 41–58.

Levinson S. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press; 1983.